

Мартинів А. Ю.

*д.і.н., професор, провідний науковий співробітник
відділу історії міжнародних відносин і
зовнішньої політики України,
Інститут історії України НАН України*

ЕВОЛЮЦІЯ ПОЛІТИКИ ФРН ЩОДО ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ

Зміна влади в Берліні, яка відбулася після вересневих 2021 р. парламентських виборів, дуже повільно трансформувала німецьку політику щодо РФ. Урядова федеральна коаліція соціал-демократів, партії зелених і вільної демократичної партії на чолі з канцлером Олафом Шольцем у перші сто дні перебування при владі зіштовхнулася з найбільш серйозною кризою та викликом для європейської безпеки внаслідок активізації збройної агресії РФ проти України. Попри це, Берлін не поспішав радикально переглядати свою політику у Східній Європі.

Канцлер Ангела Меркель до останнього дня перебування при владі сподівалась домовитись з РФ щодо дипломатичного вирішення проблеми відновлення територіальної цілісності та суверенітету України. 23 серпня 2021 р. Німеччина на низькому рівні була представлена на установчому засіданні Кримської платформи. Надалі «човникова» дипломатія Меркель між Москвою і Києвом також не принесла результатів. Українські політичні еліти закликали Німеччину запровадити превентивні санкції проти РФ [1, с.1]. Але коаліційна угода, підписана урядовими партіями, виключила питання сертифікації газопроводу «Північний потік-2» з порядку денного. Тим паче, німецька сторона не збиралась запроваджувати превентивні санкції щодо газопроводу. Уряд Шольца також відмовлявся розглядати прохання України про постачання зброї [2, с.1].

14 лютого 2022 року перший візит бундесканцлера Олафа Шольца в Україну відбувся за умов напруженого очікування чергового етапу російської агресії. Російські військові маневри на території Білорусі та у азовсько-чорноморському регіоні супроводжувались евакуацією дипломатичного персоналу з Києва. Непевність щодо безпеки України стала першим масштабним зовнішньополітичним викликом для німецької «світлофорної коаліції». Але соціал-демократи, зелені і вільні демократи демонстрували коаліційну солідарність у внутрішній політиці та маскувати міжпартійні протиріччя у зовнішній політиці. Зокрема, у внутрішній німецькій політиці напередодні київського візиту Олаф Шольц домігся переобрання депутатами

нижньої палати парламенту бундестагу і верхньої палати парламенту бундесрату свого одно партійця соціал-демократа Франка-Вальтера Штайнмайєра на другий президентський п'ятирічний термін. Але особливих проривів на міжнародній арені «світлофора коаліція» наразі не має. На цьому наголошує провідна опозиційна політична сила Християнсько-демократична партія, впливові функціонери якої ініціювали розгляд питання надання Україні принаймні оборонної зброї. Утім, до візиту в Москву 15 лютого Шольц не хотів брати на Німеччину зобов'язання, які могли обмежити його поле дипломатичного маневру.

За тиждень до візиту в Київ і Москву канцлер Німеччини Олаф Шольц провів переговори у США. Він намагався розвіяти сумніви щодо надійності Німеччини як головного союзника США в Європі. Дійсно для Берліну Вашингтон є ключовим військово-політичним союзником і важливим торговельним партнером. Роль Китаю і Росії у торговельних питаннях набагато скромніша, а у питаннях безпеки вони взагалі є конкурентами євроатлантичних демократій. Зрештою, у Вашингтоні Олаф Шольц підтвердив намір залучити Німеччину до режиму жорсткіших економічних санкцій проти Росії. Однак Берлін із пересторогою ставився до превентивних санкцій. Каменем спотикання у цьому сенсі було питання сертифікації газопроводу «Північний потік-2». Згаданий газолін теоретично важливий як джерело енергії для запланованого екологічного «зеленого» переходу. Тому зазначений перехід є складовою коаліційної угоди «світлофорної коаліції», а конфліктне питання сертифікації газопроводу винесене за рамки тексту угоди. Користуючись непевністю німецької політики Рф підіймала ставки у протистоянні із Заходом. Незмінними залишаються її завдання: 1) максимальне послаблення Євросоюзу і США, культивування протиріч на євроатлантичному просторі; 2) послідовна дискредитація України та співпраці України з Євросоюзом і США; 3) консолідація російського домінантного впливу на пострадянському просторі шляхом формалізації «союзу» з Білорусією та ймовірно Казахстаном.

У 20-х числах лютого 2022 р. німецький уряд зробив відчайдушну спробу зупинити російську агресію проти усієї території України. Але О. Шольцу не вдалося уникнути помилок Меркель, яка з 2014 р. займалась умиротворенням РФ [3, с.1]. Тільки на фоні відчайдушного опору Збройних Сил України російській агресії правляча німецька коаліція поховала проект «Північний потік-2», зайнялася укладанням контрактів на постачання скрапленого газу з Катару. Але вона стурбована вимушеним розривом економічних зв'язків з Рф та негативним впливом цього факту на німецьку економіку. Путін користується з цього та нахабно нехтує зверненнями канцлера Шольца щодо припинення вогню в Україні та активізації мирного процесу. Стороннім спостерігачам здається, що німецькі еліти стурбовані мінливими перспективами виживання

путінського режиму та ризиками розпаду Рф. Німці озирають і на Китай, який намагається скористатись із слабкості Рф і посилити свої впливи в світі. За цих обставин німецький прагматичний егоїзм вже коштував руйнації миру в серці Європи, а провідні держави ЄС – Німеччина і Франція – не готові радикально тиснути на Рф з вимогою негайного припинення збройної агресії. Найгірше, що у Берліні і Парижі не хочуть бачити, що таке «умиротворення», навпаки, наближає Європу до перманентного продовження агресії. Уряд Шольца спромігся переглянути стратегію безпеки ФРН та радикально збільшити до 3% валового внутрішнього продукту витрати на оборону. ФРН зняла вето на постачання зброї НАТО Україні. Але постачання зброї колишньої армії НДР не може замінити справжню військово-технічну допомогу Україні. Шольц продовжив торги з Рф щодо переходу на оплату газу з євро на рублі. Німеччина надто обережно поставилась до надання Україні статусу країни, яка веде переговори про вступ до Євросоюзу.

Таким чином, еволюція політики ФРН щодо російської збройної агресії проти України не встигала за розвитком подій на військовому та дипломатичному фронтах. Така ситуація робила уразливою німецьку стратегію лідерства в Євросоюзі загалом. Незалежно від результату президентських виборів у Франції відкритим залишається питання спроможності німецько-французького тандему забезпечити посилення європейського флангу НАТО, гарантувати зміцнення євроатлантичної солідарності, яка залишається важливим засобом стримування російської агресії та здобуття остаточної перемоги демократичного світу над тоталітаризмом та варварством.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Vitali Klitschko fordert Deutschland auf, sich von Nord Stream 2 zu Verabschieden. URL: <https://www.welt.de/politik/ausland/article236635923/vitali-klitschko-fordert-deutschland-auf-sich-von-nord-stream-2-zu-verabschieden.html>
2. Nikolaus Doll. Scholz muss begründet, warum Deutschland keine Waffen an die Ukraine liefert. <https://www.welt.de/politik/deutschland/artikel/236708203.html>
3. Thomas Vitzthum. Was Merkel nicht schaffte, muss Baerbock jetzt lösen // <https://www.welt.de/politik/deutschland/plus237102968.html>